Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефони: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС: HEnderson 4-1016

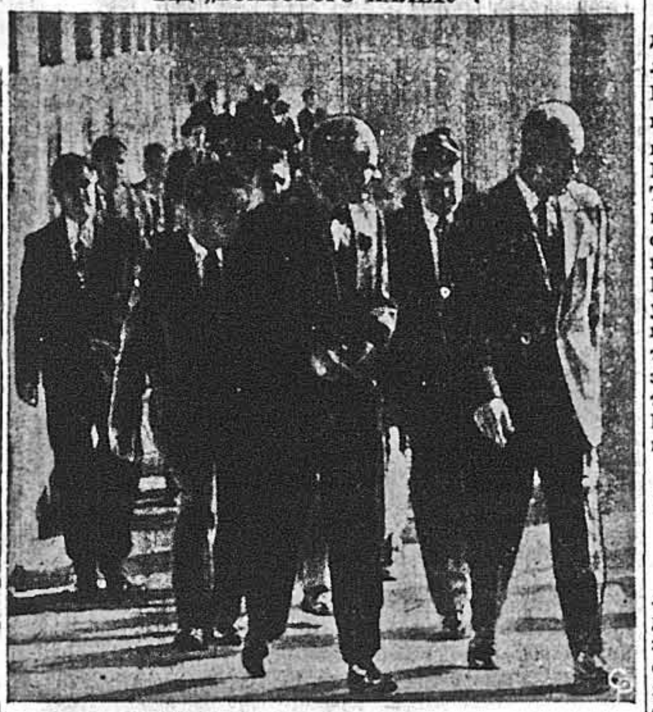
РІК LXI. Ч. 232. TWO SECTIONS (SECTION 1) JERSEY CITY and NEW YORK, СУБОТА, 7-го ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1953. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 232. VOL. LXI

ЗДА АКТУАЛІЗУЮТЬ СПРАВУ БУДОВИ ЕЛЕКТРІВНІ НА РІЦІ СТ. ЛОРЕНС

АЙЗЕНГАВЕР УПОВНОВАЖУЄ НЮЙОРКСЬКИЙ СТЕЙТ БУДУВАТИ ВОДНУ СПОРУДУ НА СПІЛКУ З ПРОВІНЦІЄЮ ОНТАРІО

Вашингтон. — Президент Айзенгавер видав виконне розпорядження, яким дозволяє стейтові Ню Йорк спільно з канадійською провінцією Онтаріо будувати водну споруду на ріці св. Лаврентія. Стейт Ню Йорк діятиме в імені ЗДА під час будови цієї могутньої водноелектричної станції, будова якої коштуватиме 600,000,000 долярів. Ця гідростанція продукуватиме річно 12,600,000,000 кіловатгодин електричної енергії. — Але поки можна буде приступити до будови, Апеляційний Суд ЗДА мусить вирішити скаргу Товариства Пенсилвенійських Вуглепромисловців, які внесли протест проти побудови цієї споруди. Державний секретар Доллес заявив канадійському міністрові закордонних справ Лестерові Б. Пірсонові, що старається про швидке рішення суду в цій справі. Будову мають розпочати навесні. Уряд Електричної Енергії Нюйоркського стейту має видати на цю будову 316,000,000 долярів. Він випустить для цього гроші бонди, які сплачуватиме впродовж 50 років. Водно-електрична станція знаходитиметься на ріці св. Лаврентія між американським містом Массена та місцевістю Корнвалл у Канаді, і постачатиме електрику для стейтів Ню Гемпшр, Вермонту, південної частини Нової Англії та двом третинам східнього стейту Ню Йорк. Від уряду Нюйоркського стейту плянують якнайшвидше визначити інженерів, які мають займатися цією будовою. Від уряду Канади цією будовою займається Водно-електрична Комісія стейту Онтаріо. Будову цієї водно-електричної станції не треба мішати з будовою водного шляху на ріці св. Лаврентія, яку провадить сама Канада.

ПРЕЗИДЕНТ ЩАСЛИВО „ВРЯТУВАВСЯ" ВІД „БОМБОВОГО НАЛЕТУ"

Президент Двайт Д. Айзенгавер (справа) виходить із бомбового схоронища в Білому Домі, в якому він щасливо „пережив" інсценізований вперше на повну скалю „бомбовий налет" на столицю. Разом з президентом виходять із схоронища члени його штабу. Під час вправ на Вашінгтон „скинено" дві фіктивні „атомові бомби".

Криваві демонстрації на вулицях Трієсту

Трієст. — Впродовж двох днів відбувались у Трієсті вуличні демонстрації у користь Італії, започатковані святочними маніфестаціями з приводу 35 роковин перемоги Італії в першій світовій війні. Трієстенська рада праці проголосила була 24-годинний страйк, однозгідний з подібним страйком у цілій Італії. Маніфестації перетворились у криваві заворушення, коли між демонструючими студентами і поліцією прийшло до зудару недалеко римо-католицької церкви св. Антонія. Поліція старалася розігнати кількасот студентів. Тоді студенти перевернули декілька поліційних „джіпів" і вантажних авт. Коли не помогло обливання юрби струмами води із пожежних машин, поліція відкрила вогонь, при чому вбито одного 17-літнього хлопця й одного старшого прохожого. Італійський посадник міста і дорадник при альянтському командуванні запротестували перед командувачем альянтських військ у Трієсті, англійським генералом Вінтертоном, проти вживання поліцією пальної зброї. Ці криваві демонстрації відбулися в зоні „А", що її альянти обіцяли передати Італії.

СОВЕТИ НЕ ХОЧУТЬ ВІДПРУЖЕННЯ В СВІТІ

Вашингтон. — Після детального розгляду совєтської негативної відповіді на пропозицію трьох західних великодержав з 18 жовтня ц. р. в справі зустрічі на спільній конференції в найближчий понеділок у швайцарському містечку Люґано для вирішення дальшої долі Німеччини й Австрії, — американські авторитетні чинники прийшли до висновку, що ця остання московська нота є ознакою нового періоду совєтської тактики. Ці авторитетні американські чинники у Вашингтоні заявляють, що ця совєтська нота виглядає наче закінчена короткої, але „підбадьорливої" ери, що позначалася скромними миролюбними заявами й маленькими концесіями Москви, почавши від смерти Сталіна з-перед 9-ти місяців. Загальний висновок такий, що одержана у Вашингтоні в останній вівторок совєтська нота є ясною і виразною відмовою совєтів переговорювати у важливих справах над відпруженням теперішньої міжнародної ситуації на умовах, що їх могли б прийняти західні альянти. Закордонні дипломати у Вашингтоні погоджуються з американськими урядовими чинниками, що ця остання совєтська відповідь є найбільш негативною, яку її колинебудь дістали досі західні держави на подібні попередні пропозиції. Все ж відчувається, що Совєти хочуть „залишити відкритими двері" для можливої будучої конференції, але в такому часі, коли це буде їм вигідно. Підкреслюють, що совєтська нота робить враження, наче б вона була чимсь більшим, як тільки відмовною відповіддю: це, мовляв, з'ясування взагалі совєтського політичного становища, а пропагандивна ціль стоїть в даному випадку на другому місці. Знавці совєтських відносин стверджують, на основі аналізи совєтської ноти, що Москва в такій мірі боїться об'єднаної і наново озброєної Німеччини, що всіми можливими способами буде противитися всякій іншій розв'язці німецької проблеми, як тільки такій, яка піддавала б об'єднану Німеччину під виключні комуністичні впливи. Водочас, — твердять американські фахівці від совєтських справ, — Москва буде тепер ще енергійніше намагатись розколоти єдиний західньо-альянтський фронт, головно „м'якою політикою" у відношенні до Франції, підсичуючи французьку нехіть до німців.

Комуністи в Кореї погодились передати справу переговорів в руки підкомісії

Токіо. — Комуністичні делегати в Панмунджомі несподівано погодилися на пропозицію делегата 16-ти альянтських комбатантських держав з корейської війни, Артура Діна, щоб справу денного порядку підготовчої наради для скликання політичної мирової конференції про Корею, — передати підкомісії. Вибрано по двох делегатів з обох сторін, які мають знайти вихід із того сліпого кута, в який зайшли розмови. Комуністи, як відомо, хотіли, щоб спершу говорити і вирішити допущення до політичної конференції „невтральних", а А. Дін настоював, щоб цю справу передати самій конференції, а тепер погодитися щодо часу і місця, де конференція мала б відбутись. Це є перша „уступка" комуністів за 10 днів безплідних сварок. — Процедуру „переконування" відложено знову на два дні. Досі „переконувано" тільки 2,224 полонених неповоротців, з яких лише 3% рішили репатріюватись. Цю процедуру перервано тому, що комуністи раптом зажадали, щоб Невтральна Комісія привела перед „переконувачів" знову китайців, і то якраз з того бараку, який відмовився явитися на „переконування". Коли на останньому засіданні комуністичні „переконувачі" зажадали від Невтральної Комісії, щоб індійська сторожа силою відтягувала неповоротних руки, що ними вони затулювали собі вуха, навіть польські і чеські члени Невтральної Комісії заявилися проти такого домагання.

Білий Дім не допускає до заяви в робітничих справах представників департаменту торгівлі

Вашингтон. — Стифен Дунн, генеральний дорадник секретаря торгівлі Сінклера Вікса мав 19 листопада промовляти в Філаделфії на тему робітничого законодавства і порушити справу зміни закону Тефта — Гартлі. Цю промову було проскотовано давно, але тепер новий секретар праці Джеймс Р. Мічелл інтервеніював у Білому Домі, і президент Айзенгавер наказав відкликати промову Стіфена Дунна. Це сталося тому, що новий секретар праці хоче сам промовляти про робітниче законодавство 18 листопада на конвенції КІО, і не хоче допустити до того, щоб представник департаменту торгівлі склав якісь заяви, що підірвали б престиж Мічелла. Президент АФП Джордж Міні після номінації Мічелла на секретаря праці заявив був таке: „На мою думку Мічелл — це дійсний джентельмен і добра людина, і я гадаю, що з нього буде добрий секретар праці, якщо секретар торгівлі Вікс йому на це дозволить". Щоб не тратити симпатій робітництва, Мічелл добився того, що Білий Дім скасував давно проскотовану промову представника секретаріяту торгівлі. Мічелл працює над проєктом зміни робітничого закону Тефта-Гартлі, але ніколи не виявив, в якому напрямку йтимуть його проєкти на зміну цього закону.

Айзенгавер у схоронищі під час пробної атаки на Вашінгтон

Вашингтон. — Президент Айзенгавер і пані Айзенгаверова зійшли в протилетунське схоронище під час вправ протилетунської оборони в Вашингтоні, коли 500,000 урядовців і школярів мусіли ховатися від летунської „ворожої атаки" на столицю. Президент перебув цей час у схоронищі, що знаходиться під Білим Домом. Це були перші вправи протилетунської оборони, після другої світової війни. Ніхто не був поранений, але команда урядово оцінює „втрати" на 150,000 осіб, коли б це був не пробний, а дійсний ворожий налет. Журналісти вперше мали нагоду бачити схоронище президента, яке недавно відновлено коштом 750,000 долярів. В цьому схоронищі є кілька кімнат, в яких можуть вигідно працювати коло 200 осіб. Ці кімнати штучно охолоджувані, охоронені від газів і радіоактивности. Президент під час алярму обговорював із своїми дорадниками справу цивільної оборони країни на випадок необхідности. Хоч у цьому схоронищі є деякі вигоди, але воно не надається на те, щоб у ньому можна було довше мешкати. Воно має безпосереднє телефонічне сполучення з Ню Йорком.

74 литовські письменники й журналісти — вбиті або вивезені

Товариство Лотиської Преси (Латвіян Пресс Сосайті) опублікувало листу 74-ох вбитих, заарештованих, катованих івивезених лотиських письменників, поетів, видавців і журналістів від 17 червня 1940 р., коли то вперше у другій світовій війні совєтська червона армія зайняла була Латвію. Вночі на 14 червня 1941 важкі вантажні авта, ескортовані червоноармійцями, їздили від дому до дому, від міста до міста, й забирали чоловіків, жінок і дітей. Вивезено тоді до совєтських концентраційних таборів невільничої праці поверх 14,000 лотиських вчителів, священиків, музик, артистів, мистців, колишніх старшин і взагалі інтелігентів. Вивезли тоді й останнього президента Латвії, професора Карлиса Ульманіса. Товариство Лотиської Преси, покликуючись на таку саму поведінку Совєтів у всіх окупованих ними країнах, переслало на руки конгресмена Керстена, а також до Об'єднаних Націй, список знищених Совєтами лотиських письменників і журналістів.

Іден домагається приспішити здійснення пакту оборони

Лондон. — Англійський міністер закордонних справ, промовляючи в палаті громад у зв'язку з останньою совєтською відмовою взяти участь у проєктованій конференції чотирьох великодержав в справах Німеччини й Австрії, заявив, що ця совєтська відмова не залишила західним альянтам іншого виходу, як тільки завершити свою військову оборону й затіснити співпрацю Західної Німеччини з Північно-Атлантійським Пактом. Міністер Іден ствердив, що совєтська нота поклала на теперішній час край переговорам між Заходом і Сходом у справі Німеччини. Британія, заявив Іден, готова далі обговорювати справи Німеччини й Австрії в кожному часі й місці без особливих передумов. Але совєтська нота загасила надії з останньої весни, що можна буде осягнути відпруження міжнародної ситуації, бо „трудно віднайти будь-який доказ, що совєтський уряд змінив свою засадничу ворожість до західних народів". Іден ствердив, що ця „персональна, аж вистаркова совєтська нота, у справі переговорів про Німеччину, є „невідповідальні і неприйнятні". Совєтська нота, мовляв, замість утруднити, радше облегшила тепер здійснення оборонного європейського пакту оборони. Правда, Іден, як і всі інші промовці, що виступали в парляменті, погоджувався, що англійці хочуть миру і жагуче бажають безпосередніх переговорів із Совєтами для полагодження міжнародних конфліктів. Проте, покликаючись на останню совєтську ноту, Іден рішуче закликав європейські держави ратифікувати європейський пакт оборони, що включає німецькі дивізії до спільної європейської армії.

Дентисти проти несумлінних реклям

Клівленд, Огайо. — Товариство Американських Дентистів на своїх річних зборах гостро виступило проти несумлінних реклям, що їх друкують та оголошують в радіопередачах і телевізійних програмах деякі фірми, вихвалюючи свої засоби для плекання зубів. Присутні на цих зборах делегати від 70,000 зубних лікарів однодушно виступили проти реклямування недобросовісних засобів для плекання зубів і ствердили, що ці реклями загрожують здоров'ю нації. Резолюції зборів закликають несумлінних продуцентів дентистичних засобів припинити свою практику, яка може підорвати віру людей в чесність американської реклями. Зубні лікарі прийняли резолюцію, яка домагається флюоризації води у всіх громадах, бо така вода стримує нищення зубів. В справі безплатного лікування зубів ветеранам прийнято резолюцію безплатно лікувати тільки ті недуги зубів, які виникли у ветеранів під час їхньої військової служби.

● В північній гористій частині Нюйоркського стейту випав сніг, глибокий на п'ять цалів.

Голова англійської Церкви таврує американських жидів

Лондон. — Архиєпископ Йорку, традиційний політичний речник англійської Церкви, заявив, що „жидівські голоси в Ню Йорку мають паралізуючий вплив на Об'єднані Нації в жидівсько-арабському спорі". Водночас цей протестантський архиєпископ панівної Церкви в Англії, д-р Сирил Гарбет, гостро натаврував Ізраїль за „криваву масакру арабських чоловіків, жінок і дітей" у нападі на прикордонну оселю Кібія в Йорданії. Вся промова архиєпископа була гострим протижидівським виступом і в обороні арабів. По цій самій лінії, хоч у лагіднішій формі, пішов у своїй заяві міністер Іден в англійському парляменті, зазначаючи, що він не хотів би вдаватися в детальний розгляд справи, поки вона знаходиться на порядку денному Об'єднаних Націй.

● Англійський уряд вислав до Ґвіяни двох фахівців у справах іміграції. Це стоїть у зв'язку з нарікання́ми Ґвіянців на надзвичайно низький рівень у цій англійській колонії, де недавно проголошено вийняткові стан і скинуто прокомуністичний уряд Джаґана.

Американська Асамблея нараджується в справі старечої пенсії

Гарріман, Н. Й. — Екзекутивний директор Американської Асамблеї Едвард Т. Гібсон скликав наради асамблеї, — щоб обговорити справу старечої пенсії для тих осіб, які дійшли певного віку і не можуть на себе працювати. Гібсон заявив, що цю справу треба розв'язати в той спосіб, щоб особисті ощадності, які робітники вплачують на старече забезпечення, збільшити вплатами уряду та вплатами працедавців і робітничих спілок. На ці наради прибула адміністраторка Соціяльного Забезпеки Овета К. Гоббі. Професор Беpнс виготовив основну доповідь, в якій з'ясував такі засади ці пункти, що ними треба керуватися при визначуванні висоти старечого забезпечення: 1. Треба брати до уваги потреби кожної особи, що старається про старече забезпечення. 2. Треба дивитися й на загальні потреби в пересічному. 3. Треба зважати на ті засади, згідно з якими працюють приватні агенції, в яких висота старечого забезпечення основана на вплачених вкладах того, що обезпечувався. 4. Попередні зарібки і життьова стопа повинні мати вплив на висоту старечого забезпечення.

„ДЕНЬ НЕВІДОМОГО ПОЛІТВ'ЯЗНЯ" — ВАЖЛИВА ЗБРОЯ В АРСЕНАЛІ ВІЛЬНОГО СВІТУ

Ню Йорк. — „Ми вибрали 7-го листопада в припущенні, що цей день, присвячений пам'яті Невідомого Політичного В'язня, послужить важливою й успішною зброєю в духовому арсеналі вільних націй" — пише Іван Гербен в „Ню Йорк Таймсі" з 6-го листопада, коментуючи редакційну статтю тієї газети у зв'язку з останніми повідомленнями про страшні варварства комуністів в Кореї, жертвою яких впало 30,000 альянтських полонених. Як уже повідомлено, Міжнародний День Невідомого Політв'язня буде проголошений на окремій імпрезі, яку влаштовує Вільна Міжнародна Федерація Бувших Політв'язнів тоталітарних режимів в Ню Йорку, в Гонтер Каледж при 695 Парк Евеню (між 68 і 69 вулицями) в суботу, 7-го листопада, від год. 11-ій перед полуднем. Протекторат над цією імпрезою перебрало місцеве Бюро Вільної Европи. Український Конгресовий Комітет, ДОБРУС та інші українські організації долучилися до тієї акції Дня Невідомого Політв'язня і закликують український загал, зокрема численних бувших українських політв'язнів, які перебувають в околиці, взяти масову участь в тій важливій імпрезі, що набирає міжнародного розголосу.

Нова харчова допомога Америки Берлінові

Берлін. — З Америки наспів перший транспорт харчів, призначених для західноберлінських і взагалі західньо-німецьких потребуючих осіб, як Різдв'яний дарунок. Загалом ЗДА призначили 12,700,000 фунтів харчів, що будуть роздані пакунками по 12 до 16 фунтів. Їх дістануть коло 2 мільйонів німецьких родин. Розподілом займуться самі німці. Американські пароплави вивантажать із корабля в Бремені перших 130 тонн харчів з нової допомогової програми американського уряду. Зокрема, Міжнародний Допомоговий Комітет призначив для західних берлінців 1 мільйон фунтів масла: його закуплять в ЗДА з приватних американських фондів. Сама західньо-німецька влада виготовляє плян допомоги потребуючим на найближчу зиму.

8 осіб згинули в копальняній катастрофі

Вернал, Ютаг. — 8 робітників згинули в копальні фірми Америкен Гілсонайт Ко, в якій сталася експльозія і пожежа. Гілсонайт подібний до твердого вугілля, і в порошковій формі легко експльодує. Трьох робітників відвезено до шпиталю, бо вони гонь попарив їм крижі, коли вони втікали з копальні.

ПЕРШИЙ СНІГ В ШІКАГО

Після гарячого літа та незвичайно лагідної погоди в жовтні, приходить на зміну холодна осінь і зима. В деяких стейтах вже впав перший сніг. Фото, що виглядає наче зимова поштова карточка, представляє краєвид з Шікаго, де в останньому впало три інчі снігу, сильно обнизивши температуру.

В АМЕРИЦІ

● 800 урядовців Північно-Західних летунських ліній почали страйк, домагаючися підвишки платні. Між ними урядовцями був пілотом пікетувальником був Гарольд Росс Гарріс, мол., син директора летунських ліній.

● Нюйоркський відділ Об'єднаних Світових Федералістів, вшанову в залі Карнегі пам'ять вояків — членів усіх націй, які згинули в останній війні. Предсідником на цих зборах буде генерал бригади Телфорд Тейлор, американський прокуратор на процесі в Нюрнберзі.

● Простують збільшити оплати за видавання урядових дозволів і свідоцтв, — як про це повідомляє Джозеф М. Додж — директор Бюджетового Бюра. Під вишка має настати в найближчому році.

● Підземки в Ню Йорку дістануть 200 нових вагонів, які коштуватимуть 24,896,225 долярів. Ці нові вагони поліпшать рух на підземках і зменшать переповнення, яке тепер панує на всіх лініях підземки, головно під час їзди до праці і поротy додому.

● Державний департамент повідомив про звільнення з праці 306 американських службовиків, які загрожували безпеці країни. Крім цього звільнено 178 чужинців, які працювали в закордонних станицях цього департаменту.

● Слідча Комісія ствердила — що під час експльозії на літаконосці „Лейті" в бостонському порті не було саботажу. Під час цієї експльозії згинули 37 осіб.

В СВІТІ

● Віце-президента Ніксона привітали в британській колонії Гонг Конг на південно-східньому побережжі Азії 19 гарматніми стрілами. Він прилетів літаком з Індо-Китаю, де перебував цілий тиждень, придивляючись, між іншим, воєнним діям проти комуністичних партизанів.

● У Швайцарії засудили на рік в'язниці чільного совєтського шпигуна з другої світової війни Рудольфа Ресслера і на 9 місяців його спільника д-ра Шнйпера. Оскільки обидва перебувають довший час у слідчій в'язниці, їх вчедонзі випустять на волю.

● У Камбоджі, одній з трьох автономних країн Індо-Китаю, проголошено короля Нородома Шіганока національним героєм за його послідовну боротьбу за державну незалежність Камбоджі, хоч і є в союзі з Францією.

● В африканській Кенії англійська поліція кілька місяців шукала в джунґлях за провідником терористично-національного руху Мау-Мау, — Кібунія Каріокі. Врешті таки його схопили і вбили.

● Англійський уряд оприлюднив, що найближчого літа скасує решту дотеперішніх харчових карток і допустить до вільного продажу всіх хліборобських продуктів.

● Англійські лейбуристи-соціялісти відмежалися зв'язку із так зв. прогресивною партією у Ґвіяні. Вони відмовилися піддержати претенсії, що їх зголошував лідер тієї партії д-р Джаґан проти припинення чинности конституції в Ґвіяні і надання надзвичайних прав англійському губернаторові. В обіжнику до своїх місцевих відділів в Англії, лейбуристи називають прогресивну партію у Ґвіяні за її прокомуністичні тенденції.

● Генерал Ґрунтер, головний командувач військ НАТО, заявив, що ще ніколи не було таких добрих виглядів, як тепер, на реалізацію пляну європейської армії включно з німецькими дивізіями. Ґрунтер відвідав Бельґію і був прийнятий бельґійським королем Водуеном.

● Совєтський морський капітан Филип Крєков став перед японським судом, формально обвинувачений у порушенні приписів про іміграцію, а фактично за шпигунство (Японія ще не має після війни закону, що карав би за шпигунство).

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
В Джерзі Сити і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПАПЕРОВА ЗАСЛОНА

„Як є потрібна для риби вода, для птаха крила, як спрагненому вода, голодному хліб і як кожному потрібне повітря, так само і для нас, розсіяних тут українців, треба такої народної організації, до якої кожний українець, де б він не був, міг належати . . ." Цим поетичним порівнянням приготовляла „Свобода„ вже у виданні з 1-го листопада 1893-го року ґрунт під організацію Українського Народного Союзу. Від того часу минуло 60 років. Український Народний Союз виріс у могутню організацію з десятками тисяч членів і мільйонами долярів майна, американська земля вкрилася густою сіткою різноманітних українських організацій, українських святинь та українських народних домів, але в теперішніх змінених обставинах виникає потреба чогось такого, що було б для нашої спільноти в цій країні таке, як „для риби вода, для птаха крила . . . ."

При всій нашій організаційній охопленості та розгалуженості, при всій нашій багатобічній активності, при всіх наших численних акціях, кампаніях, академіях, святах і зборах, на ділі кожний з нас відчуває якусь дивну задуху, якийсь брак свіжого повітря, яке можна б втягнути повними легенями і відчути полегшу від тієї задухи.

Думаємо, що не помилимось, коли скажемо, що ця наша задуха має свою причину в тій залізній заслоні ,якою ми відгороджені від життя й змагань українського народу на рідній землі. Величезній більшості членів нашої спільноти в цій країні живеться тепер — в порівнянні з минулим, а в багатьох випадках ще з недавно минулим — наче в казці. Мають добре платну працю, мають гроші та всі вигоди, в які так багате американське життя. Але це справи не змінює й раніше чи пізніше кожний з нас, що дихав українським повітрям, відчує ту задуху, яку дає брак зв'язку з життям, творчістю й змаганням рідного народу, що, хоч в неволі та в страшних обставинах окупантського терору, все ж таки не втрачає віри й не опускає рук, але змагається за свої права та за краще майбутнє.

При цьому спостерігається страшний парадокс. Українська спільнота в своїх країнах вільного світу, зокрема американські українці, роблять все, що вміють і можуть, щоб розбити залізну заслону. Влаштовуємо маніфестації й академії, видаємо літературу, ведемо всілякі акції, поширюємо правду про Україну й на всі наші голоси закликаємо до розбиття залізної заслони, бо в цьому добачаємо рятунок не тільки українського та інших поневолених народів, але й всього вільного світу. Рівночасно вражає, що через наше внутрішньо-політичне розбиття та наші внутрішньо-політичні суперечності й антагонізми, ми часто самі створюємо — кажучи для відміни — паперову заслону та відгороджуємо себе нею від рідного народу і його змагань, скріплюючи цим ворожу залізну заслону й згущуючи цим ще більше ту задуху, яка давить наші груди через недостачу свіжого, рідного повітря.

Кожний, хто інтересується українським життям, знає, в чому діло. Факт, що існує зв'язок між українцями у вільному світі й українським визвольним підпіллям в Україні. Факт, що свого часу до нас у вільному світі пробивались геройськими подвигами висланники того руху, і є дані, що вони, хоч і в меншій кількості, рідше і з більшим трудом, пробиваються й сьогодні, приносячи нам правдиві вісті з рідного краю. Звичайно, тільки дещо з того надається до публікації, щоб не зраджувати ворогові таємниць української боротьби, але в інших обставинах можна б бодай час від часу і в межах доцільности відкрити вікно й вдихнути того свіжого повітря, яке сильно скріпило б організм української спільноти по цей бік залізної заслони. Тим часом, через внутрішні суперечності й антагонізми та через політичну короткозорість створено ту паперову заслону, бо ще поки ворог видумав би якусь брехню, щоб опубліковану вістку заперечити, то це вже зробили б самі розантагонізовані українські „середовища", навіть не здаючи собі справи з того, що вони самі себе душать.

Винна в цьому вся українська спільнота, зокрема її провідники, що не потрапили досі, не зважаючи на виразну вимогу широких мас, впорядкувати своїх внутрішньо-політичних відносин і з'єднатись в одній політичній репрезентації, бо тільки в той спосіб можна б зліквідувати власну паперову заслону й тоді теж з далеко більшим успіхом повести наступ на ворожу залізну заслону.

УРЯДОВІ ВИТРАТИ

Ще поки уряд З'єдинених Держав проголосив кількість стортурованих комуністами американських вояків у Корейській війні, приватна організація економічних спеціялістів — Крайове Товариство Плянування — подала до публічного відома свою оцінку, скільки грошей ціла країна спроможна буде видати річно на свою оборону в мирному часі без надщерблення свого господарства. Виявляється, що ЗДА можуть кожного року витрачати по 75 більйонів долярів.

Ця вістка викликала загальне здивування, бо теперішній уряд, поки обняв владу, попереджав населення, що країна не може видержати річних витрат на оборону висотою кругло 40 більйонів долярів, з додатком десяти більйонів на допомогу іншим країнам. Цифри, проголошені Крайовим Товариством Плянування, мали мабуть на увазі підготовити публіку до підвищення витрат на оборону в бюджеті на 1956 рік, який мусить бути складений рік наперед. Плянувачі твердять, що коли б наступний бюджет на оборону досягнув 52 більйонів долярів, то це не буде перешкодою для поширення підприємств, і нема потреби побоюватися, що з причини витрат на оборону обнизиться життєвий рівень населення.

Згадані економічні знавці пробують навіть піддавати думку, що не виключений бюджет в 62 більйони на оборону, а коли б до того прийшло, то ще й у такому випадку залишиться ще стільки грошей, що можна буде їх інвестувати у приватні підприємства для правильного розвитку бизнесового життя. Вони попереджають, що навіть витрати висотою 72-75 більйонів долярів річно на оборону не „скривдять" людей, бо ще й тоді можна буде вкладати якусь, хоч і меншу кількість фондів на підприємства ,при яких населення знайде доволі праці.

Коли заспокоїлися уми населення, що почало вперше таке сміливе плянування витрат, несподівано появилися в пресі вісті з Статистичного Бюра, що в бюджетовому році, який закінчився 30 червня 1952, отже саме в минулому адміністраційно - скарбовому році, витрати уряду досягли висоти аж 101,500,000,000 долярів. Для вияснення сказано, що це стосується всіх витрат: федеральних, стейтових і громадських. Федеральні витрати досягли висоти 70,600,-000,000 дол., тобто вдвоє більше, як десять років тому; скомбіновані стейтові й місцеві витрати виносять суму 30,900,000,000 дол., отже втроє більше, як виносили в 1942 р. Статистичне Бюро завдало собі праці і обчислило, що все населення поголовно, тобто всі чоловіки, жінки і діти, мусіли витратити на втримання свого уряду по 646 долярів кожне. Із загальної суми витрат в 1952 році 40 більйонів пішло на оборону, а 10 більйонів — на допомогу іншим країнам, на атомову зброю і інші цілі, яких прилюдно не оголошується. У протилежності до витрат на оборону, витрати всіх родів уряду на освіту винесли тільки 9,600,-000,000 дол., а до цього федеральний уряд спричинився сумою тільки 300,000,000 дол.

Тут треба ще мати на увазі, що уряд затягнув великі позички, за які річно самий тільки федеральний скарб платить 5,900,000,000 дол. відсотків.

Оприлюднюючи висоту річних урядових витрат, Статистичне Бюро згадало теж про прибутки всіх трьох згаданих родів уряду, обчислюючи їх на 79,100,000,000 дол. З цієї суми вибирає федеральний уряд шляхом податків без прибутків на суспільне забезпечення 59,700,000,000 дол., стейтові уряди збирають окремо 10,000,000,000 дол., а місцеві, тобто муніципальні уряди 9,500,000,000 дол. Відомо, що федеральний податок — це здебільша особисто прибутковий податок; стейти дістають податок від сигарет і ґазоліни, а місцевий податок платять звичайно власники домів.

Тому, що на наступний рік передбачається підвишку витрат на оборону, всупереч запевненням теперішньої республіканської адміністрації у Вашинґтоні, що ці витрати будуть знижені, серед населення помітне захитання довір'я до цієї адміністрації. Мабуть цій обставині треба приписати те, що напівурядовий журнал „Юнайтед Стейтс Нюз енд Ворлд Ріпорт" пробує шляхом оголошування в великих щоденниках заспокоїти населення, кажучи, що „1954 рік буде другим найкращим роком історії". У формі телеграми подається в оголошенні вістку, що теперішній штучний розквіт скінчиться, і треба очікувати деякого пристосування до часу . . . . „Уже в січні (поточного року) президент Айзенгавер заповів, що він закінчить інфляцію, припинить штучний розквіт і поставить країну назад на базу „здорового гроша". Ця політика має принести важливий вислід в 1954 році". Оголошення було вміщене 1-го листопада. Одначе не відомо, наскільки тут були спроби вплинути заспокоююче на населення перед виборами.

В. А. Жук

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ В ОБОРОНІ ПРАВДИ

Як відомо, Колумбійський університет в Ню Йорку є одним із центрів формування поглядів на Східню Европу та Совєтський Союз. Російський Інститут, Російський Дослідчий Фонд при цьому університеті та численні доповіді це ті машини, які невпинно випускають десятки книжок, розвідок, статтей та інших матеріялів, що стають основою студій про відносини на східньо - европейському терені не тільки для американської студіюючої молоді, але й для наукового та політичного світів.

В рямцях такої широкої акції відбулася в дні 29 жовтня ц. р. широко розреклямована доповідь проф. Бориса Стенфілда на тему: „Шанси революції в Совєтській Росії". Не треба згадувати, що доповідь стягнула велике число студентів та викладачів.

Після представлення проф. Стенфілда, як уродженця Росії, члена бувшого уряду А. Керенського та знавця совєтської проблематики, почалася сама доповідь. Після кількох речень можна було бачити, що на сцені появився актор старої меншовицької ґвардії з-під прапора Керенського. Вже на початку своєї доповіді прелеґент поставив твердження, що правдиву революцію, яка мала принести демократію та добробут для працюючих мас Росії, зробила партія А. Керенського. Большевицька революція, на думку доповідача, дуже мало має спільного із поняттям революції К. Маркса. Опираючись на Кавтського та інших соціялістичних теоретиків, професор твердив, що соціялізм, а не большевизм, ставить свободу та щастя людини - індивіда як свою найвищу ціль.

Після такого рожевого вступу, професор перейшов до конкретної теми: відносини в СССР. Треба вже наперед підкреслити, що в усій своїй доповіді б. член уряду Керенського представив слухачам картину, на якій з одного боку — большевицький режим, а з другого — невинний російський нарід, який переносить нечувані страждання. Доповідь була виголошена в такому сенсі, неначеб цілий СССР — це російський нарід. Треба однак з почуття справедливости до професора підкреслити, що він у вірному світлі представив большевицьку систему визиску, контролю всіх сфер людського життя, шантажу, страху тощо. В дальшому професор підкреслив, що в Росії (?) існує незадоволення з існуючого режиму, яке виявилося в численних чистках, спротиві селянства, і яке в результаті довело до штучно зорганізованого голоду, жертвами якого було „4 міль. російських (?) селян на Україні". Дальші ознаки невдоволення — це масовий перехід вояків Червоної Армії до німецького полону. Безперечно, всі ці елементи спротиву, що їх вичислив доповідач — це продукт українців, білорусинів, кавказців і ін., а не росіян, одначе професор представив їх навпаки. Будучи експертом (?) совєтської проблематики із офіційних большевицьких матеріялів, професор не завагався говорити про те, що існує совєтський нарід та „гомо совєтікус", для якого абсолютною правдою є все те, що скаже партія і уряд. З жалем згадав доповідач про факт, що така велика еміґрація з СССР не може погодитися між собою в боротьбі проти большевизму.

Годі переповідати тут все, що говорив „знавець" сходу Европи. Треба ще тільки згадати, що реасумуючи свою доповідь, проф. Стенфілд прийшов до висновку, що не зважаючи на всі ознаки невдоволення в Совєтському Союзі, він не вірить у можливість революції в існуючих умовинах, а тому пропонує американському урядові зревідувати свою внутрішню і закордонну політику в напрямі скріплення можливости співіснування капіталізму і комунізму. Запевняючи своїх слухачів, що російський нарід є найбільшим приятелем Америки і Західнього Світу та його справедливости і волелюбности, професор закінчив свою доповідь, після якої відбулася дуже цікава та жива дискусія.

Присутні студенти та викладачі ставили питання про можливості зовнішнього впливу на хід подій в СССР, про ефективність „Голосу Америки" і еміґрантських груп, про совєтський вплив в Китаї, Кореї і т. п.

Я нетерпеливо чекав, чи буде хтось боронити Україну й інші неросійські народи, про яких тут не було найменшої згадки, неначе вони й не існували. Довго чекати не доводилося, бо зараз же з задніх рядів наш земляк студент Варварів висловив своє здивування, що професор не згадав нічого про неросійські народи, і попросив його висловити свою думку в цій справі. Доповідач, після довших плутаних вияснень, вкінці погодився, що серед інших неросійських меншин українці є найбільш чисельні і, можливо, найменше піддаються впливам совєтського режиму.

В дальшій дискусії забрав слово наш другий студент п. В. Петришин, який закинув проф. Стенфілдові мильну інформацію американського загалу, тому, що доповідач побудував цілу свою доповідь на тій базі, неначеб СССР — це один великий російський народ. Покликаючись на останній передвоєнний перепис населення в СССР, п. Петришин поінформував б. члена уряду Керенського та американських слухачів, що згідно з цим переписом тільки 43% населення СССР було російської національности. Отже, тому поняття меншости властиво належить до росіян. Не маючи іншого виходу, професор погодився з цим твердженням. В дальшому п. Петришин висловив своє обурення, що доповідач, згадуючи страшний голод на Україні, заявив, що тоді згинуло 4 мільйони російських селян. Як же ж це так — питав наш земляк, — на Україні гинули російські селяни?

В цьому моменті трапилася цікава сцена, проф. Стенфілд перервав вияснення нашого дискутанта, і признаючи йому рацію, попросив його і всіх слухачів вибачення за зроблену помилку. Не зважаючи на це, наш дискутант далі інформував слухачів про те, що в той час, як в Україні гинули мільйони українських селян, в Москві і в цілій Росії крамниці були повні українського хліба. В той час на залі почувся рух і загальний сміх, що, мовляв, студент поставив професора в таке невигідне становище. Не маючи іншого виходу, професор звернувся до п. Петришина з словами: „Ви мабуть українець? Прошу ще раз пробачити мені за мою помилку". Наш молодий студент хотів продовжувати свою дискусію, одначе предсідник віча, відчуваючи прикре положення проф. Стенфілда, попросив придержуватися порядку, згідно з яким кожний дискутант міг поставити лише одно питання, або дискутувати лише про одну справу. В цьому моменті на залі почулися голоси — „Лет гім ток", однак предсідник все таки задержався при своєму дивному порядку.

Після закінчення віча наші студенти запротестували проти такої поведінки предсідника. Офіційне закриття віча в нічому не перешкоджало дискусії наших студентів з доповідачем, якій прислухалися десятки присутніх. П. Петришин доказував фіктивність поняття „совєтський нарід" та „совєтська людина", висловлюючи при цьому жаль, що професор, користуючись совєтськими пропаґандивними матеріялами, вводить в блуд американських студентів і науковців. В свою чергу п. Варварів доказував тенденційність совєтських підручників. В дальшому дискусія продовжувалась групами до пізнього вечора.

Ідучи додому, я, якому вік закарбував свою печать, почував невимовне вдоволення і радість, що нарешті приходить кінець неправдивій інформації та псевдонауці білоґвардійщини, бо майже в кожному науковому центрі доростають наші нові сили: сьогоднішні студенти, а завтрішні науковці, політики, професіоналісти і дипломати, які вперто й розумно захищатимуть правду та честь українського імени.

ДЕ ТРЕТІЙ ВИХІД?

Як виходить з розмов із останніми втікачами з-під Совєтів, після закінчення другої світової війни в настроях підсовєтських народів зайшли поважні зміни. Це далося відчути зразу, коли на вулицях Харкова, Києва, Одеси та інших великих міст появилися безногі та безрукі воєнні інваліди, з простягненими за милостинею руками. Селянство, яке перенесло найбільший тягар війни, вважає, що совєтський уряд і партія його обманули, залишивши недоторканими ненависні колгоспи. Не справдилися й надії робітників на те, що гураґан війни розвіє большевицький дур з його стахановщиною та іншими потогінними засобами. Інтеліґенція, яка завжди була і є в совєтському суспільстві нелюбою пасербицею („подумаєш, шляпу надєл!"), звичайно, настроїв своїх не виявляє, хоч, безперечно глибоко критично оцінює існуючий режим. Про упривілейовану клясу Совєтського Союзу — бюрократію, комуністів, енкаведистів та ін. — тут не говоримо.

Як відомо, більшість людей в Совєтському Союзі живуть подвійним життям і ходять у масках. Одним життям живуть вони вдома, в родині, а другим — у фабриці, в установі, колгоспі. На роботі вони носять маски, а здіймають їх, приходячи додому. Свого часу, коли Остап Вишня був ще гумористом, в одному зі своїх фейлетонів він приблизно так переповідав свою розмову з мешканцем плянети Марс, що в його особі представляв совєтського громадянина:

— Ну, а як там у вас, товаришу, на Марсі — в Бога вірують?

— Вдома — вірують, а на службі — не вірують . . .

В Совєтському Союзі після смерти Сталіна в настроях населення мали зайти нові зміни.

Привабливі контури НЕП'у, що з'явилися були на совєтських обріях, вже остаточно розвіялись. А останній пленум ЦК компартії в Москві та пленум її підголоска — компартії України, ствердили, що московський большевизм і не думає по смерті Сталіна зрікатися своєї цілі — здобуття через світову революцію цілого світу.

З-поза залізної заслони, немов іскри серед темної ночі, пробиваються щораз нові вістки. Вони стверджують про глибокі зміни в настроях підсовєтського населення — не на користь Москви. Надзвичайно цікаві спостереження привезла з подорожі по Україні бувша американська амбасадорка в Люксембурзі п-ні Места. Про її зустрічі з українцями і розмови з ними широко писала світова преса. Німці-учасники протисовєтських заворушень в Східній Німеччині, бачили, з якою симпатією ставилися до них совєтські вояки, що їх прислано було для придушення повстання. На вулиці Унтер дер Лінден тисячі берлінців спостерігали, як з тягарових авт, стараючись, щоб не побачили політруки, привітно помахували руками совєтські вояки до німецьких робітників, що йшли громити приміщення червоних профспілок. Про антисовєтські настрої в гущі українського народу переповідають останні втікачі з-поза залізної заслони. І якщо навіть це є леґенда про розстріляних 18 совєтських вояків,які відмовилися стріляти на німецьких робітників, що повстали проти комуністичного рабства — то, як кожна леґенда, вона створена на реальній основі.

Останні втікачі з совєтської армії ґоворять тепер просто: „Замполіти (заступники командирів по політичній частині — В. С-ко) на годинах політзанять нам брешуть, а ми їм не віримо. Ми вже навчилися їм ні в чому не вірити". Або кажуть вони: „Нема вже такого найдурнішого в Совєтському Союзі, який би прагнув до якогось там соціялізму. В уяві совєтського громадянина соціялізм — це гнила картопля, на яку чекає черга голодних людей біля порожньої крамниці".

Не вірить народ Кремлеві і в справах зовнішньої політики. Ще б пак: якщо суть комунізму збагнули навіть полонені китайці та південні корейці, то що й казати про українського робітника та колгоспника, які знають совєтську владу, як облуплену. Останні втікачі кажуть, що центральна точка совєтської пропаґанди — протиамериканська — розбивається об абсолютну байдужість совєтських громадян, які, не зважаючи на весь пропаґандивний галас, залишаються при своїх давніх симпатіях до Америки і американського народу.

Сьогодні — по 36 роках існування — московсько-большевицький режим можливо має найбільшу в світі армію і найбільше в світі число підводних човнів. Можливо має навіть атомову бомбу. Але він далеко слабший внутрішньо, як 10-20 років тому. І по цей і по той бік залізної заслони сьогодні знають всі, хто над тим задумувався, що тримається цей режим лише тотальним фізичним і моральним терором; що підтримує його лише упривілейоване совєтське дворянство і МҐБ.

Московський комунізм підступом і брутальною силою підбив майже половину цілого людства, запанував майже на трьох континентах, але в цьому його розширенні криється й найбільша його слабість. При строго централізованій системі управління і контролі, він розплився на всі сторони чимраз тоншою комуністичною плівкою, внаслідок чого постали обширні території, на яких відбувається дифузія світу волі та вільної праці і світу рабства та н а й ж о р стокішого визиску. Цієї дифузії в Москві дуже бояться.

Перед червоною Москвою два виходи: або стягнутися в передвоєнні межі, забравшися геть з країн сателітів і Східньої Німеччини, щоб потім вибудувати новий китайський мур, через який „і птах не перелетить", або ставити „ва банк" і кидатися стрімголов у світову революцію, розв'язуючи третю світову війну.

Захланна Москва ще ніколи добровільно не віддавала загарбаних нею земель. Переживаючи внутрішню кризу, Москва не наважується розпочати війну. Загальний спад комуністичних впливів у країнах вільного світу та розбрат серед „п'ятих колон" — знімають з порядку денного комуністичної революції на Заході. Шукаючи третього виходу з сліпого кута, в який привела їх історія, сушать собі голови кремлівські володарі.

В. С-ко

Микола Понеділок

„НЕЗАЛЕЖНИЙ ДЕЛЕҐАТ"

Через декілька хвилин чергове засідання Восьмої сесії загальних зборів Об'єднаних Націй почне свою працю.

До залі заходить делеґація Совєтського Союзу: Вишинський, Малік, Зарубін і Царапкін. Всі крокують насуплено, із зціпленими зубами із товстими пачками паперів під руками.

За ними показується делеґація Совєтської України: Барановський, П а л а марчук та професор Кривень. З них жадний не має паперів, хоч всі теж нахмурені і, зрозуміло, з затисненими зубами.

Посідали.

Андрей Вишинський кашлянув. Негайно Малік, Зарубін і Царапкін теж закашляли. Це побачив головний делеґат України — Барановський. Він блискавично штовхнув Паламарчука, а той Кривня — і всі разом теж з приємністю трохи покахикали. Сьогодні перше слово припадає голові української совєтської делеґації — Барановському.

Барановський виходить на підвищення і стає неподалік Андрея Вишинського.

— Підказуйте мені, товаришу Андрею Ягуаровичу, а то я можу оскандалитися.

— Візьміть себе в руки, товаришу Барановський! Ви — делеґат незалежної радянської України.

— Єсть, товаришу Вишинський!

— А як у тебе з вухами, товаришу Барановський?

—Слабувато. На праве не дочуваю.

— Нічого. Я буду голосніше підказувати. Іменем комуністичної партії починай промову! Катай!

—Єсть, товаришу Вишинський! Гм... кхи... Зібрання Об'єднаних Націй!

— Слухай, Барановський, кажи: „Шановне зібрання". Я дозволяю.

— Гм... вибачте. Шановне зібрання Об'єднаних Націй... Я, як голова делеґації незалежної радянської України, вітаю Вас від українського уряду з Москви.

— З Києва, товаришу Барановський!

—О, так, з Києва. І бажаю...

— Голосніше кажи, Барановський!

— Єсть! І бажаю голосніше говорити... щоб — — —

— Ти вже кричиш, Барановський!

— Єсть! Голосніше говорити, щоб не кричати...

— Не плети дурниці! Кажи зараз про прийняття червоного Китаю до Об'єднаних Націй! Надхненно кажи, обурюйся!

—Так точно! Гм... Шановна Сесіє! Я обурююся до глибини душі спробою прийняти червоний Китай до Об'єднаних Націй...

— Що ти, Барановський! Навпаки, навпаки!

—Добре, товаришу Вишинський. Зараз, лише піт витру. Гм... Шановна Сесіє, я вже не обурююся червоним Китаєм... навіть навпаки, радію...

— Бий себе в груди від радости, чуєш?

—Чую, Андрею Ягуаровичу! Кхи... І б'ю себе в груди, шановна Сесіє!

— Давай далі пропозицію, Барановський!

— Добре. Також вношу пропозицію зняти з порядку денного Восьмої Сесії загальних зборів розгляд справи про невільничу працю в Радянському Союзі і в країнах червоної демократії.

— Залиш, Барановський, Радянський Союз, кажи про народні демократії!

— Єсть! Гм... Шановна Сесіє, я лишаю невільничу працю в Радянському Союзі і переходжу до країн народної демократії...

— Що ти говориш, Барановський! На Сибір підеш! Про щасливі народні демократії кажи.

— Єсть, казати! Кхи... Сесіє! Всі народні демократії підуть на Сибір. Ніякої невільничої праці нема ні в Румунії, ні в Польщі, ні в Болгарії, ні в Югославії.

— Облиш Югославію, Барановський! Ти про неї нічого не знаєш.

— Слухаю, товариш главдипломат! Е-е-е, вибачте, Сесіє, я про Югославію нічого не знаю. Знає товариш Вишинський. Я лише добре знаю про невільництво, чи пак рабство, в Румунії й інших щасливих демократіях.

— Замовкни!!

— Єсть! Е-е, вибачте, Сесіє, я, як незалежний український делеґат, замовкаю.

— Говори про Україну, товаришу Барановський!

— Шановна Сесіє, я ще не вмовкаю. На Україні невільничої, чи пак рабської, праці нема. Абсолютно нема.

— Є щасливе життя, товаришу Барановський. Пригадай...

— Що, товаришу Вишинський? Не дочуваю...

—Облиш рабську працю, валяй про щасливе життя.

— А-а-а... Єсть! Продовжую, шановна Сесіє! На Україні нема рабської праці, хоч, правда, є щасливе життя, е-е...

—Докінчуй фразу!

— Що??

— Фразу докінчуй! Як говориш про щасливе життя, не говори про рабство. Докінчуй фразу...

— Єсть!... Е-е... Шановна Сесіє, я й кажу, щасливе життя в Україні є рабство в докінченій фазі...

— Замовкни, Барановський! Я казав тобі — закінчуй фразу!

— Харашо, товариш Вишинський!... Шановна Сесіє, я закінчую зразу...

З місця зірвався Вишинський з стисненими кулаками.

— Шановна Сесіє, в делеґата незалежної радянської України голова розболілася. Товаришу Барановський, а правда у вас болить голова?

— Звідки мені знати, товаришу Вишинський. Ви ліпше знаєте, чи в мене болить голова, чи ні. Я не знаю.

—Отож я знаю, що болить... Я, шановна Сесіє, за згодою делеґата незалежної У к р а ї н и, перебираю його слово. Ви, делеґат Барановський, віддасте ваш незалежний голос?

— Зрозуміло, віддаю. Я думаю, що скоро вам віддам і душу...

— Душу пізніше, товаришу Барановський, пізніше.

І Вишинський за делеґата України виголошує промову.

Барановський сів ні живий ні мертвий біля Паламарчука і професора Кривня. Паламарчук жалісно зиркнув на старшого колеґу і промовив:

— Ти вже, Барановський, покійник.

Барановський в задумі відповів:

— Погиб я. А все через слух. Делеґатові незалежної радянської України треба добрі вуха мати. А я на одне не дочуваю...

І зігнувся в три погибелі...

І зaридав.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ЩЕ ПРО МАЗЕПІЯНУ

20-го жовтня 1953 року в „Свободі" (ч. 218), з'явилася стаття професора Романа Смаль-Стоцького під заголовком: „Ще раз: Мазепіяна в Америці".

В своїй статті проф. Смаль-Стоцький, на жаль, також подав „декілька неточних тверджень... які в інтересі справи вимагають вияснення".

Мене не цікавить теперішня „точка зору" п. Смаль-Стоцького „на тогочасні події", ані те, що саме і коли він „дораджував Андрієві Лівицькому в інтересах УНР".

Мене заторкнули лише ті місця статті, в яких криються безпідставні обвинувачення під адресою мого батька, Андрія Лівицького, якому автор закидає незаконне переховування чужої власности, бо, мовляв, „заступникові гол. отамана А. Лівицькому той „видимий знак" — клейнод Мазепи... не був урочисто наложений на рамена і він не був прилюдно проголошений його носієм".

Цей виступ п. Смаль-Стоцького тим більше жалюгідний, що його доконано в моменті, коли мій батько перебуває ще в шпиталі, поволі повертаючись до здоров'я після тяжкої хвороби.

Мені не відомо, де переховувався клейнод перед війною. Сам проф. Смаль-Стоцький пише, що „подарував його українській нації в депозиті УНР як відзнаку майбутнього голови нашої держави". Автор уживає слова „майбутнього" замість „кожночасного", яке стоїть в ухвалі уряду УНР, цитованій далі в тій же самій статті. Цією заміною автор затемнює питання „законного хоронителя" клейноду.

Далі проф. Смаль-Стоцький пише в своїй статті, що „в час війни передав його (клейнод) заступникові голови Директорії Андрієві Лівицькому". Таким чином з ініціятиви самого професора Смаль-Стоцького в перших часах німецької окупації клейнод опинився в родині мого батька і, хоч переховувався „с і м е й н и м" способом, проте — і може саме тому — не зазнав тієї долі, що інші наші національно-культурні цінноші, як бібліотека Українського Наукового Інституту в Варшаві чи Бібліотека ім. Є. Петлюри в Парижі, що були пограбовані ґестапом.

Мені не відомо, що ініціятива перевозу клейноду з Варшави до Праги вийшла від проф. Смаль-Стоцького. Дуже можливо, що ініціятива моїх батьків, які гаряче бажали позбутися тієї занадто великої в ті часи відповідальности, зустрілася з такою ж ініціятивою з боку п. Смаль-Стоцького. Не розумію лише, чому автора „Мазепіяни" так заторкнуло те, що д-р. К. Паньківський вважає Прагу так, як її вважали тоді ми, за „безпечніше місце". Всім відомо, що гітлерівський режим був далеко суворіший у Варшаві, де „комісари ґестапо" могли відвідувати щодня і щоночі кожного, не лише тих, хто був інтернований чи під доглядом ґестапа, як Андрій Лівицький чи Роман Смаль-Стоцький.

Клейнод повернувся знов у руки мого батька теж з ініціятиви п. Смаль-Стоцького. Кому його Андрій Лівицький має передати на переховання — і чи має, поки він ще не зрезиґнував зі свого становища, як цього хотів би п. Смаль-Стоцький, — про це рішатиме не цей останній, а законний репрезентант на еміграції того українського народу, якому клейнод було подаровано. Сам Р. Смаль-Стоцький пише в своїй статті: „Це справа УНР і Виконного Органу".

Вірю, що Українська Національна Рада і її Виконний Орган, не зважаючи на всі труднощі еміграційного існування, поцікавляться цією справою і справді „впровадять лад і порядок в цю ділянку" та на майбутнє звільнять мого батька від відповідальности за клейнод і тим самим від незаслужених дальших виступів проти нього в цій справі.

На закінчення мушу ще зазначити, що міркування автора „Мазепіяни" про те, що таку річ можна „заставити чи навіть продати", є занадто сміливі навіть для такої високої особи як Роман Смаль-Стоцький, п р о ф е с о р Маркетського університету і голова НТШ.

Прошу прийняти запевнення моєї глибокої пошани

Наталія Лівицька-Холодна

Ню Йорк, 31 жовтня 1953

З НАШИХ БУДНІВ

КЛОПІТ ІЗ ПРОПАҐАНДОЮ

Панна Катруся студіює в Колумбійському університеті.

Окрім того, що студіює, старається пропихати, де тільки може, українську пропаґанду, докладаючи до цього побожного діла багато ентузіязму, доброї волі, а, деколи, й матеріяльних коштів.

Зокрема ж невтомно пропаґує вона, поміж своїми товаришами - чужинцями, наше музично-хорове мистецтво.

На концерт одного з наших репрезентативних ансамблів панна Катруся запросила справді інтернаціональне товариство: двох індійців (в національних строях), одного бразилійця та одного турка з Анкари. Екзотичні гості, сидячи в одній з перших льож, будили на залі загальне зацікавлення, а панна Катруся збирала з усіх боків заслужені вислови признання за її культурницьку місію.

Розуміється, ще перед концертом, вона дала гостям вичерпний виклад про наше музичне мистецтво взагалі, а про виконавців концерту зокрема, а наприкінці встромила кожному в руку обширну програмку в англійській мові і сказала:

— А чого я вам не доповіла, про те довідаєтесь з тієї програмки!

Програма концерту так була подумана, що в першій її частині виконувались пісні поважно-історичного характеру, в другій — побутово-розвагові.

Одною з перших пісень прогриміла зі сцени „Закувала та сива зозуля", викликаючи, звичайно, серед публіки величезне одушевлення і невгаваючі брава. Тільки турок з Анкари не проявляв особливого захоплення... Всалив носа в програмку і мовчав. А там же був надрукований в скороченні текст пісні, включно з словами: „Гей, як загули турецькі султани, веліли ще дужче кувати кайдани" (по - англійськи — „They ordered that the chains of the prisoners be doubled").

Сидячий поруч турка темпераментний б р а з и л і є ц ь, штовхнув його легко під бік і подивився на нього насмішливо... Турок відвернув голову й почервонів. Панна Катруся трошки зблідла.

Так склалося, що однією з наступних точок була пісня „Ревуть-стогнуть гори-хвилі.." І знову в програмці стояло докладно перекладено, як важко плакали-тужили козаченьки в турецькій неволі. Текст кінчився словами: „The whole choir implores God to help the prisoners who have been enslaved by the Turks".

В льожі панни Катрусі повіяло неприємним настроєм. Дискретні індійці дипломатично мовчали, весельчак-бразилієць я в н о - славно кепкував собі з турка, кажучи: „О, то ви такі пташки!" — турок червонів чимраз більше, а панна Катруся все більше блідла.

Врешті, коли прийшла на черґу третя „протитурецька" пісня, гість з Анкари не витримав! Встав, перепросив товариство, вийшов з Катрусею на коридор і сказав їй:

— Я трохи знаю нашу і вашу історію, знаю, що між нами й вами були в давнині криваві порахунки. І то ще не знати, хто кому більше спалив міст — ми вам, чи ви нам. Але є факт, що москалі тиранізують ваш нарід вже триста років і ви досі стогнете в їхніх кайданах, вони зробили вам штучний голод і криваву лазню в Вінниці, а проте, в цій програмці, я не бачу ніодної протимосковської пісні. Дякую, до побачення!

Не чекав уже на легку частину програми і пішов.

Панна Катруся заплакала.

Ікер.

ВІСТІ ЗІ СФУЖО

ГОЛОВА СУА О. ЛОТОЦЬКА НА ПРИЙНЯТТІ ГРЕЦЬКОЇ КОРОЛІВСЬКОЇ ПАРИ

Американське жіноцтво має той привілей, що всі короновані особистості, при відвідинах Америки, складають їм окремі візити. Так було з подорожею голляндської королеви Юліянни, так сталось і тепер під час відвідин грецької королівської пари. Генеральна Федерація Жіночих Клюбів приймала дня 30-го жовтня у своєму домі у Вашинґтоні короля Павла і королеву Фридерику.

На це прийняття запрошено голів усіх організацій, що входять до Федерації. Від 1947 р. Союз Українок Америки є членом її та тісно співпрацює з її проводом. Тому й зрозуміло, що на прийняття королівської пари запрошено паню Олену Лотоцьку. Враз із головами інших всеказвих організацій, що входять у склад Федерації або співдіють із нею — її представлено під час короткої церемонії грецькій королівській парі.

Прийняття мало характер пополудневого чаю з невимушеною товариською атмосферою. Після короткої гутірки грецька королівська пара відїхала в товаристві грецького амбасадора. Присутні ще ділились враженнями, що залишились якнайкориснішi.

ІРИНА ПАВЛИКОВСЬКА ЗВІТУЄ ПРО ПОЇЗДКУ ДО ЕВРОПИ

З такою метою влаштувала Централя Союзу Українок Америки прилюдні збори дня 18 жовтня. В залі Горожанського Клюбу зібралась численна публіка, щоб послухати вражень делеґатки СФУЖо із недавньої поїздки до Европи.

Першу частину доповіді виповнило з в і д о м л е н н я про конґрес Світового Союзу Матерей в Брюсселі, що відбувся зпочатком червня. Наша делеґація під проводом п. інж. Зінаїди Витязь зуміла гідно зарепрезентувати українок. Фаховий конґрес, що йшов під гаслом „виховна роля матері", вимагав фахового виступу й такими були оба реферати (авторки: Іванна Петрів і Юлія Писарева), що їх відчитано на конґресі. Певний розголос здобув також виступ п. Марії Дими з Канади, що виголосила привіт від українських матерей Канади англійською і французькою мовами.

У дальшому п-ні Павликовська з'ясувала життя українських громад у Франції й Бельгії. За порівнююче короткий час вона мала змогу відвідати всі важніші осередки нашого життя в цих країнах та пізнати їх проблематику. У наших поселенців завважується зріст громадської свідомости, а недавнє посвячення пам'ятника Гол. Отамана було блискучим доказом активности мас, бо прибули делеґації з усіх закутин Франції й Бельгії. Дбають також про збереження молоді при помочі недільних шкіл та танкових гуртків. Гірше це представляється в Бельгії, де постійно поселенці відпливають, але й тут уже наладнується громадське життя того активу, що залишився. Матеріяльні умовини життя в тих країнах недостатні, тому й тим більше можна подивляти її організаційний розмах.

Того всього не можна сказати про нашу громаду в Німеччині. Умовини німецької господарки, відсунення від заробіткової праці, брак виглядів на виїзд — придавлюють і так слабке самопочуття залишенців. Великий відсоток хворих і старих людей робить цю громаду ще менш рухливою. Тому обов'язком наших достатних поселень є — піддержати залишенців своєю увагою до них та матеріяльною піддержкою.

Коли подумати, що серед цих умовин, в атмосфері пригноблення, т в о р я т ь с я ще культурні цінноші, хто зна чи не найбільші серед усіх наших громад, коли тут плекається наша політична думка, у формі нарад і з'їздів, тоді треба признати, що в Німеччині є таки важливий центр українського життя. Не смієсмо дати загинути тим залишеним братам, що допомагають творити цю атмосферу й піддержувати її.

В останньому часі почали залишенці звертати бачну увагу на збереження дітвори. Творяться садки і недільні школи по різних скупченнях. Нам слід піддержати їх і в цьому змаганні.

Л. Б.

СТАРИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ

Радіостанція у Львові, Зах. Україна, повідомила, що археологічна експедиція Української Академії Наук відкопала на побережжі Дністра музичний інструмент зперед 20 тисяч років.

Радіо не подало ні членів експедиції, ні назви інструменту, ні міркувань, чому згаданий інструмент має 20,000, а не 10,000 років.

ДОПОВІДЬ ГОЛОВИ УВАН У ЗДА ПРОФ. М. О. ВЕТУХОВА ПРО ЙОГО ВРАЖЕННЯ З ПОЇЗДКИ ДО ЕВРОПИ

Другого жовтня в Літературно - Мистецькому клюбі в Ню Йорку виступив з доповіддю проф. М. О. Ветухів і розповів про свої враження з поїздки до Европи.

Доповідач сказав, що основною метою його поїздки була участь у Міжнародньому Конґресі Ґенетиків, що відбувся в Беладжіо, на озері Комо, на кордоні між Італією і Швайцарією. Проф. Ветухів підкреслив, що в цій доповіді він не торкатиметься наукової сторони з'їзду. На цю тему він має на увазі прочитати спеціяльну доповідь в УВАН. Тепер проф. Ветухів лише коротко зупинився на основних проблемах, що розглядалися на конґресі, згадавши проблеми дальшої розробки теорії еволюції, зокрема теорії Дарвіна, проблеми вивчення популяції і питання ґенетики людини — спадковости і мінливости, як індивідуума, так і груп населення. Останніми роками вивчення ґенетики людини інтенсивно розвивається і ґенетика набуває дедалі більшого значення.

В Конґресі взяло участь кілька сот делеґатів. Найбільшою делеґацією була американська. Великі делеґації були також з Англії, Італії, Швеції, Німеччини. З країн за залізною завісою було два делеґати: один з Чехо-Словаччини і один із Східної Німеччини; вони більше трималися осторонь. Були і утікачі з поневолених країн, які оселилися у вільних країнах світу і прибули з делеґаціями від них.

Проф. Ветухів підкреслив, що дуже цікаво було познайомитись з ученими різних національностей. Зокрема, вперше він мав нагоду докладно говорити з ученими з Японії, Ізраїлю, Швеції.

Мовами на конгресі були англійська, німецька, французька та італійська, але переважно вживано англійську мову, якою було зроблено значно більше половини доповідей.

Італійський уряд гостинно приймав членів конґресу, зокрема була організована екскурсія в Швайцарію.

Закінчуючи своє оповідання про Конґрес, проф. Ветухів зауважив, що, на його думку, було б надзвичайно цікавим і корисним, коли б українські вчені брали якнайактивнішу участь у міжнародніх наукових з'їздах і нав'язували знайомства з ученими різних країн.

Далі доповідач перейшов до своїх відвідин українських громадських та наукових осередків у Европі. Він розповів про свою зустріч в Італії з представником Української Національної Ради і Головою Українського Громадського Комітету, п. Федорончуком, який також веде щоденні радіовисилання українською мовою з Італії. Професор Ветухів виступив з промовою через радіо „Голос Італії", передавши на Україну про українську науку у вільному світі. В супроводі п. Федорончука проф. Ветухів відвідав ряд членів Т-ва українсько-італійської дружби.

Проф. Ветухів взяв участь в авдієнції у Святішого Отця, Папи Пія XII, який справив на нього велике враження своєю особистістю, високим інтелектом, духовістю, умінням притягати до себе людей і промовляти до їх сердець.

Також проф. Ветухів відвідав їх Еміненцію, Кардинала Євгена Тіссерана Їх Еміненція докладно ознайомлена з проблемами української науки і з проблемами біології. Рим — столиця католицизму і тому так цікаво там, на місці, познайомитися з найвищими представниками цієї світової сили.

Проф. Ветухів розповів і про свої відвідини Української Колеґії Святого Йосафата, розташованої недалеко катедри св. Петра. Колеґія готує католицьких священиків. Віце-Ректор о. д-р Великий й Секретар Колеґії о д-р Хома докладно розповіли про наукову і педагогічну роботу Колеґії та про пляни її дальшої діяльности.

В Парижі проф. Ветухів відвідав Блаженнішого Митрополита Полікарпа і настоятеля української православної церкви в Парижі, отця Вишневського, а також голову православної громади п. Плевако. Українська православна церква у Франції багато зробила в справі організації української еміґрації у цій країні.

Тепло зустріла проф. Ветухова пані Ольга Панасівна Петлюра, яка, як видно, не може похвалитися тепер своїм здоров'ям. Вона живе разом з вдовою прем'єра УНР В. Прокоповича. Приємними були зустрічі з ген. О. Удовиченком, С. Созонтовим, Г. Довженком. Останній, не зважаючи на свої понад 75 років, тягне на собі всю роботу в Бібліотеці ім. С. Петлюри.

Проф. Ветухів відвідав Наукове Товариство ім. Шевченка, що має свій осередок у Сарселі, коло Парижу. Там він мав нараду з головою Т-ва, проф. Кубійовичем і науковим колективом. НТШ активно працює, маючи підтримку католицької Церкви.

Окрему нараду мав проф. Ветухів з представником УВАН у Франції, проф. О. Шульгіним. Проф. Ветухів підкреслив цінність історичних праць проф. Шульгіна і необхідність їх видати.

Також бачився проф. Ветухів з громадськими діячами і багатьма старими знайомими, що продовжують громадську роботу і тепер, як п. Ковальський, п. Лукіянович п. Феденко та інш.

Мав зустріч також з п. П. Феденком, який розповів про ряд його досягнень в зацікавленні ним українською проблемою міжнародніх соціялістичних організацій.

В Німеччині проф. Ветухів насамперед відвідав Андрія Миколаєвича Лівицького в Карлсрує. Це було ще до загострення хвороби Президента, і він з великим інтересом розпитував про життя українців в Америці і подав багато цінних думок щодо українського громадсько-політичного життя. Там же відвідав Арх. Київського, нині Митрополита Української Православної Церкви на Німеччину, Владику Ніканора. За проханням представників Виконного Органу Української Національної Ради проф. Ветухів зробив у Мюнхені доповідь про українське життя в Америці.

Д-р Дмитро Бучинський

ЕЛЬ ЕСКОРІЯЛЬ

(Закінчення статті з вчорашнього літ.-мист. додатку).

Найскромніше й найпростіше улаштовані кімнати Філіппа II, що ніколи не дбав про особисті вигоди чи про люксус свого життя, а про славу Божу та добробут еспанського народу. Простий письмовий стіл, табуретка, підручна бібліотека, на стінах Розп'яття, кілька простих і примітивних образів, старовинна ніжна гармонія — це королівська обстановка. В королівській спальні, правда, ліжко під бальдахимом, але таке просте, що простіше бути не може. Коло нього клячник. Спальня сусідує з стіною т. зв. великої каплиці, що міститься на партері, під королівськими кімнатами. В цій стіні маленькі дверцятка, з яких король ранком вислухував Служби Божі, маючи перед очима головний вівтар. Тронова заля прикрашена килимами, фотелями, але королівський стілець навіть без опертя.

В мурах Ескоріялю, в лівому крилі манастирських забудувань, приміщується Королівська Колеґія Альфонса XII. Заснував її ще Філіпп II. Всі коридори манастиря, що їх нараховують разом понад десять кілометрів, обвішані старими образами відомих і невідомих еспанських та чужинецьких малярів, що є знаменитим джерелом для студій старовинного малярства.

Дня 22 квітня 1567 року Філіпп II підписав фундаційну грамоту для Ескоріялю, в якій, між іншим, сказано: „Усвідомляючи собі багато й великих ласк і добродійств, що ми їх одержали від Господа нашого, який опікувався і супроводив Своєю святою присутністю всі наші чини й діла, піддержував і кріпив наше панування у Своїй святій вірі, обряді, мирі і справедливості; пам'ятаючи про все те, що одержали ми в його святе ім'я, за всі згадані добродійства, як свідоцтво вдячности — фундуємо і будуємо ці церкви і манастир, в яких хай буде благословенне й прославлене Його ім'я!"

Хочеться підкреслити, що слова еспанського монарха не були тільки компліментом для Божої Всемогучости, бо ними живе й діє до нинішнього дня не лиш кожночасний еспанський пануючий, а цілий еспанський нарід, за виїмком тих звироднілих синів, що були зачаджені чужими доктринами й приманами й пішли на службу чужих богів та чужих інтересів.

Проминула фізична могутність Еспанії, але велич і могутність еспанського духа живе, діє і перемагає у сьогоднішньому зматеріялізованому світі. Великі гураґани шаліли над Еспанією, багато крови пролилось від часу цих пропам'ятних слів на фундаційній грамоті, але з цілою рішучістю треба сказати, що загал народу залишився Їм вірним, в найгіршому часі ніколи не зривав з небом, ніколи не переставав покликуватись на Боже ім'я. Незаперечне, що в Це ім'я нераз еспанський нарід та його духові провідники поповняли навіть зло, помилялись, але поповняли його в Боже ім'я, поповняли в добрій вірі, не спроневірялись Божій Всемогучості, а все „чи в щасті, чи в лихій долі", як говорить наша церковна пісня, — просили допомоги у Господа і Господь прощає їм їхні гріхи і благословить їхню боротьбу.

Мадрід, у жовтні 1953 Р. Б.

50-роковини монашого життя Архиєпископа Василя Ладики

У Вінніпеґу, в Канаді, отці Василіяни відзначили 50-роковини від дієї хвилі, коли Архиєпископ Василій Ладика вступив до Чину оо. Василіян. Було то в Крехові 1903 року. Після закінчення новіціяту та зложення обітів — чернець Василь виїхав 1909 року до Канади, де закінчив богословські студії в Духовній Семінарії в Монтреалі і 1912 року був висвячений на священика. Як священик він працював на церковній і народній ниві по широких просторах Канади, а Апостольська Столиця оцінила його заслуги і 1929 р. іменувала ієромонаха о. В. Ладику Апостольським Екзархом для українців католиків Канади. Як єпископ, Кир Василій виконував важку працю, адмініструючи такою великою єпархією, як ціла Европа. Його успіхи спричинили те, що тепер у Канаді існують чотири українські католицькі єпархії, а Папа Пій XII наділив Кир Василія гідністю Архиєпископа.

ЗАКЛИК

до Українських Політичних еміґрантів взагалі, а зокрема до бувших політв'язнів і інших жертв тоталітарних імперій Третього Райху і СССР у місті Ню Йорку й околиці.

Цієї суботи, дня 7-го листопада,
о год. 11 ранку
— відбудеться —
в залі HUNTER COLLEGE, 659 Парк Евеню,
перше відзначення

ДНЯ НЕВІДОМОГО ПОЛІТВ'ЯЗНЯ.

— Влаштовує його —

ФЕДЕРАЦІЯ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ У НЮ ЙОРКУ,

до якої входять теж українські політв'язні, при співучасті Комітету Вільної Европи при ООН. Після того пікетування приміщень совєтських представництв у Ню Йорку.

Найбільше число українських жертв обох тоталітаризмів вимагає теж найбільшого числа українських учасників на святі жертв у дні святкування їх катів.

Запрошені всі, кому дороге все те, за що політв'язні гинули і продовжують терпіти та гинути в концтаборах залізної заслони. — ВСТУП ВІЛЬНИЙ.

Представництво Українських Політв'язнів у Федерації та в Комітеті для відзначення Дня Невідомого Політв'язня в ЗДА.